એસ.ડી.આર્ટ્સ એન્ડ શાહ બી.આર. કૉમર્સ કોલેજ,માણસા
વિષય : સાહિત્ય મીમાંસા
પેપર નં : ૩૦૩ ડૉ. હાસ્યદા પંડ્યા

<u>એકમ: ૧</u>

(૧) કલા કેવી પ્રવૃતિ છે?
જવાબ. સૌદર્ય સર્જનની
(૨) કલામાં શેની અભિવ્યક્તિ હોય છે.
જવાબ. ભાવની
(૩) કલાના મુખ્ય બે પ્રકાર કયા?
જવાબ. લલિત અને લલિતેતર
(૪) સુથારી કામ,વણાટ કામ,ભરતગૂથણીનો કયા પ્રકારમાં સમાવેશ થાય?
જવાબ. લલિતેતરકણ
(૫) યાંત્રિક કલાઓ કે હુન્નરકલાઓને કઈ કલાના નામથી ઓળખીએ છીએ.
જવાબ. લલિતેતરકલા
(૬) ભૌતિક જરૂરિયાત આધરિત કૌશલકલા એટલે કઈ કલા?
જવાબ. લલિતેતરકલા
(૭) લલિતકલાના પ્રકાર કેટલા?
જવાબ. પાંચ
(૮) આંખની કલાઓ કઈ છે?
જવાબ. સ્થાપત્ય,શીલ્પ,ચિત્ર
(૯) કાનની કલાઓના નામ આપો.
જવાબ. સંગીત અને સાહિત્ય
(૧૦) સ્થાપત્ય કલાના ઉપાદાન કયા?
જવાબ. ઈંટ,પથ્થર,સીમેન્ટ,ચૂનો
(૧૧) સ્થાપત્ય કલાનું એક ઉદાહરણ આપો.
જવાબ. તાજમહેલ,અડાલજની વાવ,રુદ્રમાલ,અક્ષરધામ, મેનાક્ષીમંદીર,સૂર્યમંદિર,કીર્તિમંદિર
(૧૨) શિલ્પકલાના ઉપાદાન કયા?
જવાબ. પથ્થર,ધાતુ,માટી
(૧૩) ચિત્રકલાના ઉપાદાન કયા?
જવાબ. રંગ,પીંછી અને કેન્વાસ
(૧૪) સંગીતકલાના ઉપાદાન કયા?
જવાબ. નાદ,સ્વર,તાલ,લય

(૧૫) નૃત્યકલાનો સમાવેશ શેમાં કરીએ છીએ?
જવાબ. સંગીતકલા
(૧૬) સાહિત્યકલાનું ઉપાદાન કયું છે?
જવાબ. શબ્દ
(૧૭) લલિતકલાનું નિર્માણનું લક્ષ્ય કયું છે?
જવાબ. સૌદર્યનિષ્પત્તિ
(૧૮) પાંચ લલિતકલામાં શ્રેષ્ઠ કલા કઈ?
જવાબ. સાહિત્ય
(૧૯) લલિતેતરસાહિત્યમાં શેનું પ્રાધાન્ય હોય છે?
જવાબ. માહિત્તી

(૨૦) લલિતેતરસાહિત્યનું એક ઉદાહરણ આપો.
જવાબ. નવલિકા,નવલકથા,નાટક,કવિતા
(૨૧) પત્ર,ચરિત્ર,ડાયરી,ઈતિહાસ,રેખાચિત્ર,ચિંતલેખો,વિવેચન વગેરેનો લલિતેતર સાહિત્યમાં સમાવેશ કેમ થાય છે?
જવાબ. એમાં કલ્પના,ઊર્મિ કે સૌંદર્ય તત્વો હોતા નથી.
(૨૨) રસવિભવનાના પ્રવર્તક કોણ છે?
જવાબ. આચાર્ય ભરત
(૨૩) રસના મુખ્ય પ્રકાર કેટલા?
જવાબ. આઠ રસ
(૨૪) સૃંગાર રસ કયા સ્થાયી ભાવ સાથે જોડાયેલો છે?
જવાબ. રતિભાવ
(૨૫) "વિભાવાનુભાવન્યભિવારીભાવ સંયોગાત રસનિષ્પતિ: ।" આ સૂત્ર કોણે આપ્યું?
જવાબ. આચાર્ય ભરત
(૨૬) 'ઉત્સાહ' કયા રસનો સ્થાયીભાવ છે?
જવાબ. વીર
(૨૭) શૈદ્ર રસનો સ્થાયીભાવ કયો?
જવાબ. ક્રોધ
(૨૮) 'જુગુત્સા' કયા રસનો સ્થાયીભાવ છે?
જવાબ. બિભત્સ
(૨૯) 'અદભૂત' રસનો સ્થાયીભાવ કયો?
જવાબ. વિસ્મય
(૩૦) આચાર્ય ભરતે વ્યભિચારી ભવોની સંખ્યા કેટલી ગણાવી છે?
જવાબ. ૩૩
(૩૧) રસાનું ભવ્થી થતાં અલૌકિક આનંદને મીમાંસકો શું કહીને ઓળખાવે છે?
જવાબ. બ્રહ્નાનંદ સહોદર
(૩૨) આનંદ વર્ધને કયા સિધ્ધાંતને સ્થાપિત કર્યો?
જવાબ. ધ્વનિ સિધ્ધાંત
(૩૩) કૃત જવાબ.ઇમાં મુખ્યાર્થ ઉપરાંત બીજો અર્થ સૂચિત થતો હોય તેને શું કહેવાય?
જવાબ. સૂચિતાર્થ/ પ્રતીય્માન અર્થ/ વ્યંગ્યાર્થ/ ધ્વનિ
(૩૪) 'ધ્વનિ કાવ્યનો આત્મા છે.' એ વ્યાખ્યા કોણે આપી?
જવાબ. આનંદવર્ધન
(૩૫) ધ્વનિના પ્રકાર કેટલા?
જવાબ. ત્રણ
(૩૬) વક્રોકિત સિધ્ધંતના પ્રવર્તક કોણ છે?
જવાબ. આચાર્ય કુંતક
(૩૭) આચર્ય કુંતકે આપેલ ગ્રંથનું નામ આપો.
જવાબ. વક્રોકિત જીવિત
(૩૮) આચર્ય કુંતક વક્રોકિતના કેટલા પ્રકાર પાડે છે.
જવાબ. ૬
(૩૯) રીતિ વિચારણાના પ્રવર્તક કોણ છે?
જવાબ. આચર્ય વામન
(૪૦) આચર્ય વામને આપેલ ગ્રંથનુંનામ શું?
જવાબ. 'કાવ્યાલંકાર સૂત્રવૃત્તિ'
(૪૧) રીતિ જ કાવ્યનો આત્મા છે.એવું કોઈ પ્રસ્થાપિત કર્યું?
જવાબ. આચર્ય વામન
(૪૨) આચર્ય વામન કઈ ત્રણ પ્રકારની રીતિ સ્વીકારે છે?
જવાબ. વૈદર્ભી, ગૌડી,પાંચાલી

(૪૩) વામનના મતે શ્રેષ્ઠ રીતિ કઈ છે?
જવાબ. વૈદર્ભી
(૪૪) દોષવિહીન,ગુણયુક્ત રીતિ કોને કહેવામાં આવે છે?
જવાબ. વૈદર્ભી
(૪૫) માધુર્ય અને સુકુમાર રીતિ કયા નામથી ઓળખાય છે?
જવાબ. પાંચાલી
(૪૬) ઓજસ અને કાન્તિ યુક્ત રીતિને કયા નામથી ઓળખીએ છીએ.
જવાબ. ગૌડી
(૪૭) ઔચિત્ય વિચારણાના પ્રવર્તક કોણ છે?
જવાબ. આચાર્ય ક્ષેમેન્દ્ર
(૪૮) કાવ્યમાં રસનું જીવન અને સૌંદર્યાનુભવમાં ચમત્કાર સાધક તત્વ કયું છે?
જવાબ. ઔચિત્ય
(૪૯) કાવ્યના કયા ભાગમાં ઐચિત્ય આવશ્યક છે?
જવાબ. કાવ્યનાં બધા જ ઘટક –અંગોમાં
(૫૦) 'કાવ્યને શોભા આપનાર ધર્મો તે અલંકાર' – કોણ કહે છે?
જવાબ. આચર્ય દંડી
.(૫૧) કાવ્ય અને અલંકારનો સંબંધ કેવો હોવો જોઈએ.
જવાબ. જન્મજાત અને સહજ
(૫૨) અલંકારને જ કાવ્યના પ્રાણભૂત તત્વ તરીકે કોણ ગણાવે છે?
જવાબ. આચર્ય ભામહ

<u>એકમ : ૩</u>

(૫૩) પ્રશિષ્ટ કૃતિ માટે અંગ્રેજીમાં કયો શબ્દ વપ્રાય છે?
જવાબ. ક્લાસિકલ (Classical)
(૫૪) સૌષ્ઠવપ્રિય સાહિત્ય એટલે શું?
જવાબ. પ્રશિષ્ટ સાહિત્ય
(૫૫) સંયમ,સપ્રમાણના અને સંપૂર્ણતાની એપેક્ષા કયા સાહિત્યમાં છે?
જવાબ. પ્રશિષ્ટ સાહિત્ય
(૫૬) પ્રશિષ્ટ સાહિત્ય માટે સંસ્કારી સંયમ શબ્દ કોણે આપ્યો?
જવાબ. આચર્ય આનંદશંકર ધ્રુવ
(૫૭) જવાબ.'સરસ્વતીચંદ્ર' કયા પ્રકારનું સાહિત્ય જવાબ.કરીશું?
જવાબ. પ્રશિષ્ટ સાહિત્ય કૃતિ
(૫૮) કૌતુકુરાગી સાહિત્યને પ્રશિષ્ટ સાહિત્યને અંગ્રેજીમાં શું કહીશું?
જવાબ. રૉમેન્ટિક
(૫૯) કૌતુકુરાગી સાહિત્યને ગુજરાતીમાં બીજા કયા નામથી ઓળખવામાં આવે છે?
જવાબ. રંગદર્શી
(૬૦) કૌતુકુરાગી સાહિત્ય માટે 'જીવનનો ઉલ્લાસ' શબ્દ કોણે આપ્યો?
જવાબ. આનંદશંકર ધ્રુવ
(૬૧) નવી અનુભૂતિ અને નવનવા ઉન્મેષો કયા સાહિત્યમાં હોય છે?
જવાબ. કૌતુકુરાગી સાહિત્યને
(૬૨) સાહસ,નવીનતા,કુતૂહલ,પ્રગતિ,ચપળતા,પ્રયોગશીલતા... વગેરે લક્ષણો કયા સાહિત્યમાં હોય છે?
જવાબ. કૌતુકપ્રિય સાહિત્ય
(૬૩) વર્તમાનમાં રાસી ભવિષ્ય તરફ કૌતુકુરાગી સાહિત્યને દષ્ટિ શેમાં હોય છે?
જવાબ. કૌતુકપ્રિય સાહિત્ય

(૬૪) પરંપરા,ઊર્મિ,નવીનતા,સ્થિરતા,સૌંદર્ય, ઓચિત્ય નીતિ... વગેરે લક્ષણો કયા સાહિત્યમાં હોય છે?
જવાબ. સૌષ્ઠવપ્રિય કે પ્રશિષ્ટ સાહિત્ય
(૬૫) જવાબ.પ્રશિષ્ટ અને કૌતુકપ્રિયના સમ કૌતુકપ્રિય સાહિત્યન્વયનું એક ઉદાહરણ આપો.
જવાબ. 'અભિજ્ઞાન શાકુંતલ'
(૬૬) વાસ્તવવાદને અંગ્રેજીમાં શું કહે છે?
જવાબ. Realism (રીયાલીઝમ)
(૬૭) લોકજીવનના નક્કર અને કઠોર પ્રશ્નો રજુ કરતું સાહિત્યને શું કહીશું?
જવાબ. વાસ્તવદર્શી સાહિત્ય
(૬૮) સામાજિક,અર્થિક વિષમતા,ગરીબી,શોષણ,અન્યાય કે વર્ગ સંઘર્ષ જેવાં વિષયો કયા સાહિત્યમાં મળે ?
જવાબ. વાસ્તવદર્શી સાહિત્ય
(૬૯) ગાંધીવિચારથી પ્રેરાઈને લખાયેલું મોટાભાગનું સાહિત્ય કેવા પ્રકારનું છે?
જવાબ. વાસ્તવદર્શી સાહિત્ય
(૭૦) 'ગુજરાતી ગોદડી', 'મા ને ખોળે', 'ખીચડી', જેવી વાર્તાઓમાં કયું વલણ પ્રગટ થાય છે?
જવાબ. વાસ્તવવાદી વલણ
(૭૧) 'માનવીની ભવાઈ',લીલુડી ધરતી', 'ઉપરવાસ', 'સહવાસ', 'અંતરવાસ'માં કયું વલણ પ્રગટ થાય છે?
જવાબ. વાસ્તવવાદી વલણ
(૭૨) યુદ્ધોત્તર પરિબળોની નીપજ કયા સાહિત્યમાં છે?
જવાબ. આધુનિક સાહિત્ય
(૭૩) નિરીશ્વરવાદ,અશ્રધ્ધા,હતાશા,શૂન્યતા જેવાં આવિષ્કરણો કયા સાહિત્યમાં છે?
જવાબ. આધુનિક સાહિત્ય
(૭૪) પ્રતીકવાદ,કલ્પનવાદ,દાદાવાદ,ભવિષ્યવાદ,અતિવાસ્તવવાદ,ઘનવાદ જેવાં અભિગમોએ કયા સાહિત્યનો પ્રષ્ટ કર્યું?
જવાબ. આધુનિક સાહિત્ય
(૭૫) ગુજરાતિ સાહિત્યમાં કોની કવિતામાંથી આધુનિકતાઅનો પ્રારંભ થયો?
જવાબ. નિરંજન ભગતની 'પ્રવાલદ્વીપ' ની કવિતા

(૭૬) વિવેચનક્ષેત્રે આધુનિકતાનું ચાલકબળ કોણે આપ્યું?
જવાબ. સુરેશ જોષી
(૭૭) આધુનિકતાને અંગ્રેજીમાં શું કહીએ?
જવાબ. મૉડર્ન

(૭૮) જડ પરંપરાનો વિરોધ,નવીન દષ્ટિ,પ્રયોગશીલતા, નવીન અર્થઘટનો,ભાષાપ્રયોગો, છંદ પ્રરિવર્તન વગેરે અભિવ્યક્તિ કયા પ્રકારના સર્જકોમાં મળે છે?
જવાબ. આધુનિક સર્જકો
(૭૯) નવલકથા-નવલિકામાં આધુનિકતાનો પ્રયોગ કરનાર સર્જક્નું નામ આપો.
જવાબ. ચંદ્રકાન્ત બક્ષી/મધુરાય/ સરોજ પાઠક/ જવાબ. જવાબ.કિશોર જાદ
(૮૦) કવિતામાં આધુનિકતાનો પ્રયોગ કરનાર કવિનું નામ આપો.
જવાબ. ગુલામ મોહમ્મદ શેખ/લાભશંકર ઠાકર/ચિનુ મોદી/સિતાંશુ યશશ્વન્દ્ર
(૮૧) નાટ્યક્ષેત્રે આધુનિકતાનો પ્રયોગ કરનાર એક સર્જકનું નામ આપો.
જવાબ. મધુરાય/ઈન્દુ પુવાર/લાભશંકર ઠાકર/ ચિનુ મોદી

<u>એકમ :૪</u>

(૮૨) કાવ્યમાં શબ્દાર્થ માટે અદોષ, જવાબ.સગુણ અને પ્રાય સાલંકાર જેવાં ત્રણ વિશેષણો કોણ આપે છે?
જવાબ. આચાર્ય મમ્મટ
(૮૩) રમણીય અર્થની નિષ્પત્તિ યુક્ત શબ્દોને કાવ્યનું લક્ષણ કોણ ગણાવે છે?
જવાબ. પંડિતરાજ જગન્નાથ
(૮૪) 'Poetry is best words in the best order' વ્યાખ્યા કોણે આપી?
જવાબ. કોલરિજ
(૮૫) "કવિતા એ જીવનની સમીક્ષા છે" એમ કોણ છે?
જવાબ. મેથ્યુ આર્નોલ્ડ
(૮૬) જ્ઞાનસમસ્તને કાવ્યનું ઉપાદાન કોણ ગણાવે છે?
જવાબ. વડ્ઝ઼ર્વર્થ
(૮૭) માનવમનની મહત્તવની પળોને કાવ્યનું ઉપાદાન કોણ કહે છે?
જવાબ. શેલી
(૮૮) કવિતાને 'પ્રબળ ઊર્મિઓનો ઓતરો' કહેનાર ગુજરાતી વિવેચકનું નામ આપો.
જવાબ. રમણભાઈ નિલકંઠ
(૮૯) બ.ક.ઠાકોર કવિતામાં કયા તત્વને મહત્વ આપે છે?
જવાબ. વિચાર પ્રધાનતાને
(૯૦) કવિતા એટલે 'લાગણીમય વિચાર' કોણે કહે છે?
જવાબ. રા.વિ.પાઠક
(૯૧) આનંદશંકર ધ્રુવ કવિતાને શું કહી ઓળખાવે છે?
જવાબ. આત્માની કલા
(૯૨) કાવ્ય હેતુ એટલે શું?
જવાબ. કારણભૂત તત્વ
(૯૩) આચર્ય મમ્મટે કેટલાં કાવ્યહેતુ ગણાવ્યા છે?
જવાબ. ત્રણ
(૯૪) 'શક્તિ' માટે બીજો કયો શબ્દ વપરાય છે?
જવાબ. પ્રતિભા
(૯૫) શક્તિ એટલે શું?
જવાબ. કવિત્વ બીજરૂપ સંસ્કાર
(૯૬) સૂક્ષ્મ નિરીકરણ અને જ્ઞાનથી ઉત્પન્ન થાય તેને શું કહે છે?
જવાબ. નિપુણતા
(૯૭) અભ્યાસ એટલે શું?
જવાબ. વારંવાર્ની પ્રવૃત્તિ
(૯૮) ત્રણેય હેતુમાં અનિવાર્ય અને જરૂરી કયો?
જવાબ. પ્રતિભા
(૯૯) આચાર્ય મમ્મટ કાવ્યના પ્રયોજન કેટલાં ગણાવે છે?
જવાબ. છ (૬)
(૧૦૦) સર્વોચ્ચ પ્રયોજન કોને ગણવામાં આવ્યું છે?
જવાબ. અવિલંબિત આનંદ